

— meget mere som noget, der laa et Stykke ude i Fremtiden. Man erkendte, at det i Øjeblikket ikke kunde nytte at gøre andet end at forberede Stemningen, indarbejde Forstaaelse af, at det var unødvendigt at have en Konge, at det vilde være heldigt at komme af med Landstinget o. s. v. Jeg tror derfor, ingen vil bestride min Udtalelse om, at der faktisk gennem Valgene og de forud for Valgene til Folketinget afholdte Vælgermøder i Virkeligheden ikke har rejst sig nogen Røst for, at den Rigsdag, der kom sammen efter Valgene, ikke skulde vedtage det her foreliggende Grundlovsforslag. Jeg har, som sagt, meget mere det Indtryk, at man ganske vist benyttede Vælgermøderne til at kritisere det, der forelaa, men kun for at fremhæve det, man ikke havde kunnet faa gennemført, det, man havde foreslaaet, men som man sagde, at Venstre ikke vilde gaa med til eller ikke turde gaa med til af Hensyn til det konservative Folkeparti. Man førte i høj Grad Valgkampagnen paa andre Spørgsmaal.

Fra Oppositionens Side førte man, navnlig for Byernes, specielt for Københavns Vedkommende, Valgkampagnen paa de tre store B'er: Brødet, Boligen og Brændselet: hvis Venstre fik Flertal og beholdt Regeringen, vilde det gaa ud over Brødprisen, den vilde stige. Jeg tror, man kan sige, den steg under Valgkampagnen med 50 Øre om Dagen eller for hver Dag, der blev holdt Vælgermøde, maaske lidt forskelligt for de forskellige Egne. Nu har imidlertid det Lovforslag, der foreligger, tydelig vist, at saa galt gaar det ikke. Hvad Boligen angaar, stillede Oppositionen i Udsigt, at hvis Venstre blev siddende ved Magten, vilde Resultatet blive, at man kom til at svare en Husleje mindst lige saa høj som den, der maa svares af Lejerne i de Bygninger, Københavns Kommune har faaet opført til Beboelse — og den Husleje er saa vist ikke lav, det skal indrømmes —, men heller ikke dette har vist sig at slaa til, der er jo ogsaa forelagt Forslag til en Boliglov, og vi kan for saa vidt tage os al den Kritik og Agitation, der i saa Henseende blev rejst ved Vælgermøderne, forholdsvis let. Hvad Brændselet angaar, erkendes det vistnok, at det kommer frem i tilstrækkelig Mængde, i hvert Fald i meget større Udstrækning, end man havde kunnet vente, hvis der havde været de af visse Partier ønskede Maksimalpriser. Nu har Vejret ikke været saa heldigt i Sommer, saa det kan vist

knibe med at faa Brændselet tilstrækkelig tørt, men at der er produceret en Mængde Brændsel, vil vist ingen nægte. Paa Landet var det ikke saa meget disse tre Spørgsmaal, man diskuterede paa Vælgermøderne; der diskuterede man meget mere Kornloven, idet man paastod, at Landmændene vilde faa Verdensmarkedets Pris, Frihed for Udførsel af Vaarsæd og meget andet. De Spørgsmaal kommer vi senere i Dag til at drøfte, og det er slet ikke min Mening her at komme ind paa Brødkornspris eller Brødpris saa lidt som paa Huslejespørgsmaal eller Brændselspriserne. Jeg har nævnt dette for at understrege, at det, der var Hovedformaalet med Valgene, den Tilslutning af en nyvalgt Rigsdag, der ifølge Grundlovens § 93 kræves, for at en ny Grundlov kan træde i Kraft, det spillede en forholdsvis ringe Rolle paa Møderne. Man syntes til Dels stiltiende at gaa ud fra som en given Sag, at det Grundlovsforslag, som forelaa, skulde vedtages af den Rigsdag, som kom sammen, og jeg gaar ud fra som givet, at det inden mange Dage vil vise sig at være rigtigt, at Grundlovsforslaget er vedtaget — indtil videre gaar jeg ud fra: enstemmigt, og det er i god Overensstemmelse, synes jeg, med Resultatet af baade Vælgermøderne og af Valget.

Jeg kan ikke frigøre mig for det Indtryk, at hele den Maade, hvorpaa Valgkampen blev ført — og i saa Henseende er man jo altid noget afhængig af Oppositionen —, til en vis Grad søgte — jeg tør ikke sige, det var tilsigtet, men det var i hvert Fald i mange Tilfælde saaledes — at tilsløre det, som var det egentlige Formaal med Valget, saaledes at der i alt for ringe Grad blev lagt Vægt paa, at vi nu stod overfor en Grundlovsforandring, der havde det bestemte Formaal — jeg vil gerne sige det saadan —: at besegle Genforeningen med de sønderjydske Landsdele. Det har baade under Vælgermøderne og ved saa mange andre Lejligheder gjort mig ondt, at det synes at have været for lidt fremme — jeg skal ikke komme ind paa Grundene dertil —, at det, der her foreligger, i Virkeligheden er — jeg drister mig til at sige: den mest betydningsfulde, den største Grundlovsforandring, vi har staaet overfor. Jeg skal ikke komme ind paa historiske Betragtninger, men blot minde om, at Forholdet jo er det, at da vi i 1849 fik den frie Forfatning, kom den ikke til at gælde for Hertugdømmerne, og at det vel netop var Skavanken den Gang, idet det har